

SOMOGYI ÁRON

Egy Ming-kori kardvívó kézikönyv bemutatása és fordítása: új távlatok a kínai hadtörténet kutatásában

Az i. sz. 16. század végén, 17. század elején a Ming-dinasztia 明朝 (1368–1644) kisebb katonai reneszánszát élte. A 16. század elejére korszerűtlenné vált és leromlott állapotú Ming hadigépezet számos reform, szisztematikus átszervezés és újítás eredményeként kezdett magára találni, és sikeresen szerepelt több háborús konfliktusban.

E sikerek főként azoknak a katonai vezetőknek köszönhetőek, akik a dinasztia eredeti hadszervezeti hagyományaival szakítva, átgondoltan, szakértelemmel reagáltak a birodalmat érő új típusú katonai kihívásokra. Ezek közül a hadvezérek közül tudásukat, szakértelmüket többen is írásba foglalták, a kor korábban nem látott mértékben virágzó írásbeliségének szokásait követve.¹ Céljuk az volt, hogy műveik egységesen alkalmazható kézikönyvekként szolgáljanak a hadsereg számára, és ezzel elősegítsék a Ming hadszervezet konszolidálását. Így születettek meg olyan nagy jelentőségű hadtudományi művek, mint – csak néhányat említve a legjelentősebbek közül – Qi Jiguang 戚繼光 tábornok (1528–1588) úttörő alkotása, a *Jixiao xinshu* 紀效新書 (*Új értekezés a katonai hatékonyságról*)², vagy a Ming-kori vízi és vízparti hadviselés gazdag forrása, a Zheng Ruoceng 鄭若曾 (1503–1570) által írt *Chouhai tubian*³ 籌海圖編 (*A tengerészeti védelem képes gyűjteménye*).

Efféle hadászati kézikönyv volt a Mao Yuanyi 茅元儀 parancsnok (1594–1640) által összeállított, 1621-ben megjelent *Wubei zhi* 武備志 (*A katonai felkészültségről*) című mű is. Ez az egyik legátfogóbb katonai enciklopédia, amely a kínai történelem során íródott. Mao a művébe számos más, katonai témájú szövegből emelt át részleteket, esetenként komplett fejezeteket. Jól látható célja volt, hogy egyetlen, enciklopédikus igényű gyűjteményben fog-

¹ Lorge 2012: 159.

² Qi 1782.

³ Zheng 1782.

lalja össze a kor összes hasznosnak ítélt harcászati tudását. Ennek megfelelően külön fejezetek foglalkoznak többek között a stratégiával, a taktikával, a hadseregek mozgásával és ellátásával járó logisztikai kihívásokkal, valamint az újoncok kiképzésével is.

Ez utóbbi fejezetben Mao parancsnok olyan fegyverhasználati útmutatókat – nevezzük őket *harcművészeti kézikönyveknek* – gyűjtött és állított össze, amelyek tartalmazzák a harctéren alkalmazott fegyverek használatának elsajátításához szükséges tudást. Így mindaz az információ, amelyre a katonák harci kiképzése során szükség lehet, egy helyen vált elérhetővé. A *Wubei zhi* harcművészeti kézikönyvei a kínai harcművészeti rendszereket írásos és képi formában rögzítő legrégebbi források közé tartoznak. Ezek a tudományosan méltatlanul kevésbé kutatott kézikönyvek⁴ a kínai harcművészetek korai formáinak kutatásához is forrásul szolgálhatnak. Fő jelentőségük azonban abban áll, hogy beható vizsgálatuk új információkkal szolgálhat a Ming-kori hadviselésről, segítheti az eseménytörténeti szempontból már ismert és kutatott hadi események mélyebb megértését. Jelen tanulmányban ebben az új kutatási irányban kívánom megtenni az első lépést azzal, hogy bemutatom a *Wubei zhi* azon *harcművészeti kézikönyvét*, amely a *jian* 劍, azaz a kínai egyenes pengéjű, kétélű kard használatát írja le – ez a mű tartalmazza ennek a fegyvernek a legkorábbi ismert, Kínában lejegyzett,⁵ szisztematikus vívórendszerét –, valamint közreadom a kézikönyv magyar nyelvű fordítását.

⁴ A régi kínai harcművészeti kézikönyvek interpretálásával foglalkozik a szingapúri Historical Combat Association társaság, amely forrásait és egyes szövegek angol fordításainak részleteit a chineselongsword.com oldalon teszik közzé. A kutatási módszertanukról azonban nem árulnak el információt. A honlapjukon található angol fordításokban számos jelentősebb hibát fedeztem fel, videókon publikált interpretációik pedig inkább keltik a *taijijian*hez hasonló, harcművészeti gyökerű, de táncszerű mozgásformák benyomását, mint katonai vívórendszerét; véleményem szerint koncepcionálisan hibásak. A fenti okokból kifolyólag az eredményeik figyelmen kívül hagyása mellett döntöttem. Ezenkívül létezik a *Jixiao xinshu* pusztakezes harcművészeti kézikönyvének egy angol nyelvű, kommentált fordítása, amely Clifford Michael Gyves mesterszakos szakdolgozatának része, és értékes információkat, észrevételeket tartalmaz (Gyves 1993).

⁵ Azonban maga a rendszer a szerző állítása szerint a Koreai-félszigetről származik. Erről bővebben lásd alább.

A *jian* kézikönyv történelmi kontextusa

A Ming-dinasztia alapítását követő évtizedben átfogó reform keretében szervezték meg a birodalom hadseregének működését. Az új rendszert, amely részben a mongol Yuan-dinasztia hadszervezetén, részben a korábbi kínai hagyományokon alapult, *weisuó*nak 卫所 nevezzük. A *weisuo* rendszer fő célkitűzései az önellátó hadsereg megeremtése és az örökletes katonai szolgálat, gyakorlatilag egy katonai társadalmi kaszt bevezetése voltak. A rendszerbe besorolt katonák és családjaik részére földeket utaltak ki, cserébe ők és leszármazottaik katonai szolgálattal tartoztak a birodalomnak, valamint élelemmel kellett ellátniuk a hadsereget.⁶

A *weisuo* rendszer kezdetben jól működött, a Ming Birodalmat állandó, öfenntartó hadsereggel látta el, amely azonnal bevethető volt a külső ellenességgel és a belső zavargásokkal szemben is. A 15. század második felére azonban a harcos szellemiség háttérbe szorult a Ming elit körében, a katonai hivatás társadalmi megbecsülése mélyponton volt, a hadsereg fenntartására pedig egyre kevesebb állami forrás jutott. Az örökletes tiszt rangokat viselők gyakran híján voltak minden hozzáértésnek, a romló körülmények között tartott, lenézett katonák pedig tömegesen dezertáltak vagy lázadtak fel. A harcra fogható alakulatok csökkenő létszámának híre azonban sok esetben nem jutott el a kormányzathoz, mert a korrupt hivatalnokok meghamisították a létszámjelentéseket, hogy a hadseregre szánt források egy részét elsikkaszthassák.⁷

A 16. századra a reguláris hadseregek olyan rossz állapotba kerültek, hogy a kormányzat kénytelen volt a civil népesség harcképes tagjaiból,⁸ valamint a helyi milíciákból zsoldoseregeket verbuválni.⁹ Ezek a zsoldoseregek azonban nem voltak elég nagy létszámúak ahhoz, hogy tartósan ellássák egy a Minghez hasonlóan hatalmas területű birodalom állandó hadseregének szerepét. Tovább nehezítette a helyzetet, hogy a különböző, gyakran bűnözői háttérrel rendelkező zsoldosok fegyelmének fenntartásához erős szigorra és kemény kiképzésre volt szükség.¹⁰ A megoldásra váró prob-

⁶ Dreyer 2008: 104–106.

⁷ Peers 2002: 24.

⁸ Az erőszak és a harc mindennapos jelenlétéről, az „erőszak gazdaságáról” a Ming társadalomban lásd Lorge 2012: 163–165.

⁹ Swope 2009: 19.

¹⁰ Peers 1997: 9.

lémák eközben igen sürgetővé váltak, mert a Ming Birodalomnak több fronton, többféle ellenféllel szemben is meg kellett állnia a helyét. Az évszázad első felében Kína északi határain folyamatosak voltak az összecsapások a mongol törzsekkel, majd ezt követte a növekvő mandzsu fenyegetés, amely végül a dinasztia bukását is okozta. Délen Kína partjait az évszázad közepén egyre nagyobb erőre kapó *wokou* 倭寇 kalózkodók fosztogatták, 1593 és 1598 között pedig a Koreai-félszigetet megtámadó japán inváziós seregekkel folytatott háború kötötte le a Ming-dinasztia katonai erőforrásait. Azokat az erőforrásokat, amelyek egyébként is szűkösek voltak, miközben egyre több fronton, egyre változatosabb harcmodort igénylő ellenfelekkel kellett megbirkóznia a roskadozó Ming hadigépezetnek.

A hadsereg működőképességének fenntartása, a változatos fenyegetésekkel szembeni hatékony védekezés újabb és újabb hadireformokat tett szükségessé, valamint olyan egységes kiképzési és hadvezetési elvek kidolgozását, amelyek alkalmazásával a birodalom bármely részén verbuvált hadsereg üttöképessé tehető. Ez az igény hívta életre a Ming-kor második felében sorra születő átfogó vagy témaspecifikus hadtudományi munkákat, amelyek úttörője a *Jixiao xinshu* volt, és amelyek közé a *Wubei zhi* is tartozik.¹¹

A *Wubei zhi* több harcművészeti kézikönyvet tartalmaz, mint bármely korábbi kínai hadtudományi mű. Ez azért van így, mert Mao parancsnok láthatóan célul tűzte ki, hogy enciklopédiája naprakészen minden olyan fegyver használatának kézikönyvét tartalmazza, amelyre az adott kor háborús körülményei között szükség lehet.¹² Míg a körülbelül 60 évvel korábban keletkezett *Jixiao xinshu* nem tartalmaz kardvívó kézikönyveket, csupán az alakzatharcban használatos *dao* 刀 és pajzs kombinációját ismerteti felületesen, addig a *Wubei zhi*ben külön *jian* és *dao* kézikönyv is található. A kardvívás ismerete valószínűleg a rendkívül jó vívó hírében álló japán kalózkodokkal és a japán inváziós seregekkel folytatott harcok tanulságainak köszönhetően értékelődött fel a hadseregen belül. A létszámihiánnyal küzdő, gyakran a birodalom egyik végéből a másikba mozgatott Ming seregekben fontos szemponttá vált, hogy a katonák mindenfajta fegyvernemben, mindenfajta fegyvernemmel szemben megállják a helyüket.

¹¹ Swope 2009: 18.

¹² Valamint a *Wubei zhibe* Mao átemelt minden olyan részletet a korábbi művekből, amelyet fontosnak ítélt.

Fontos, hogy néhány szó erejéig kitérjünk a *Wubei zhiben* található harcművészeti kézikönyvek harcművészet-történeti aspektusára is. A Ming-kor civil társadalmában a harcművészeteknek jelentős szerepük volt mind a szórakoztatás, mind a rekreáció, mind az érdekcsoportok közötti konfliktusok, klánháborúk területén.¹³ Felmerül hát a kérdés, hogy egy hadtudományi enciklopédiában – *katonai tankönyvben* – összegyűjtött fegyverhasználati útmutatók, amelyeket a kiképzési program részének szántak, egy kategóriába sorolhatóak-e a fent felsorolt civil tevékenységekkel. Sixt Wetzler a „Martial Arts Studies as Kulturwissenschaft: A Possible Theoretical Framework” című cikkében megpróbálja alaposan körbejárni, hogy mi tartozik a harcművészet fogalmkörébe, és mi nem.¹⁴ A cikk tartalmának bővebb taglalása nélkül csak annyit jegyeznek meg, hogy elfogadhatónak tartom az általa javasolt definíciót, miszerint: a *harcművészetek* fogalma alá sorolhatóak a civil rekreációs, önvédelmi, valamint katonai önvédelmi rendszerek (vagy ahogy Wetzler nevezi őket, stílusok) egyaránt, ha azok eredete harci tevékenységre vezethető vissza.¹⁵ Ennek szellemében a *Wubei zhi* harcművészeti kézikönyveit is megilleti a *harcművészeti* jelző.

Ugyanakkor úgy gondolom, Wetzler a fogalom meghatározása során túlságosan polgári szemszögből közelít a harcművészetekhez. Nem veszi figyelembe, hogy a katonai vagy rendfenntartó szférában nem csupán önvédelmi harcművészeti rendszerek léteztek a múltban és jelenben, hanem olyanok is, amelyeket azzal a céllal dolgoztak ki, hogy az erőszak professzionális alkalmazását tegyék lehetővé. Ez utóbbi kategóriába tartoznak a *Wubei zhiben* lejegyzett rendszerek is. És bár nem látom akadályát, hogy ezeket is a *harcművészet* ernyőfogalma alá soroljuk, fontosnak tartom, hogy külön alkategóriaként kezeljük őket, mert sok szempontból más szabályszerűségek érvényesek rájuk, mint a civil rendszerek többségére.

A harcművészetek, és főként az ázsiai harcművészetek, gyakran filozófiai vagy vallási felhangokkal, valamint gazdag tradíciók tárházával rendelkeznek, amelyek az adott rendszerhez, stílushoz kötődnek. Ezzel szemben a *Wubei zhi* kézikönyvei célulvően összeválogatott technikák pragmatikus rendszerét alkotják, amelyek nem kötődnek semmiféle hagyományhoz vagy eszmeiséghez. Pusztán az erőszak katonai környezetben való minél hatékonyabb alkal-

---

¹³ Lorge 2012: 161–162.

¹⁴ Wetzler 2015.

¹⁵ Wetzler 2015: 24.

mazásának oktatását szolgálják. Ennél tágabb kontextusuk vagy nem is létezik, vagy az a szerző számára nem fontos. Ez a gyakorlatias szemléletmód a *Wubei zhi* kézikönyveit a kora újkori Európa katonai vívőkönyveivel és a – szintén katonai önvédelmi technikák rendszereként összeállított – modern krav-magával helyezi egy kategóriába, nem a hagyományos ázsiai harcművészetekkel. Ezért úgy gondolom, a *Wubei zhi* és a többi Ming-kori hadtudományi munka harcművészeti kézikönyveit célravezetőbb a kínai hadtörténet, és nem a kínai harcművészet-történet részeként kutatni.

A *jian* kézikönyv felépítése

A *jian* használatának kézikönyve a *Wubei zhi* öt nagy fejezete közül a harmadikban, a *Zhen lian zhi* 陣練制 (*A harctéri alakzatok és a kiképzés rendszere*) című 41 tekerceses műben található, amely a harctéri taktikával, parancsnoklással, manőverezéssel, valamint az ennek megvalósításához szükséges megfelelő kiképzési technikákkal foglalkozik. A kiképzést tárgyaló részen belül találhatóak a *Jiaoyi* 教藝 (*A mesterségek oktatása*)¹⁶ című számozott alfejezetek. Ezek a harctéren alkalmazott fegyverek használatának elsajátításához és oktatásához szükséges harcművészeti kézikönyveket tartalmazzák. A *jian* használatának kézikönyve sorban a harmadik a harcművészeti kézikönyvek között, azt csak az íjászattal és a nyílpuskával foglalkozó részek előzik meg.¹⁷

¹⁶ A *yi* 藝 szó ebben az esetben az egyes fegyverek használatával kapcsolatos tudásra utal, amely a katonai kontextust figyelembe véve sokkal inkább tekinthető mesterségnek, mint művészetnek.

¹⁷ A *jian* kézikönyvének helye a fegyverhasználati kézikönyvek sorában érdekes kérdéseket vet fel. Míg az íj és a számszerű – a tűzfegyverek elterjedt használata ellenére – a Ming-kori hadseregekben továbbra is elsődleges fontosságú fegyverek voltak, a *jian* a korszakban főként a művelt elit szimbolikus jelentőségű viseleti tárgyává vált, a harcművészet elvétve használták (Lorge 2012: 179). A kard, kevés kivételtől eltekintve, sosem számított a hadseregek fő fegyverének sem Kínában, sem a világ más részein. Drágább gyártása és nagyobb szakértelmet igénylő használata miatt sokszor egyáltalán nem állt a harcoló alakulatok rendelkezésére. Amikor mégis a katonák fegyvertárának részét képezte, csupán mellékfegyverként szolgált az olyan, harctéri feladatokra alkalmasabb, specializált eszközök mellett, mint a szálfegyverek vagy löfegyverek. A Ming-dinasztia hadseregeiben elterjedt kardtípus a *dao* 刀 (Lorge 2012: 177), az egy élre fent, ívelt pengéjű kard volt. Ennek a típusnak olcsóbb volt a gyártása, formájából és súlyozásából fakadóan képzetlenül is könnyebb vele hatékonyan vágni. A *Wubei zhi* ben azonban a *dao* használatának kézikönyve a *jian* kézikönyve után helyezkedik el, és csak a kardok után következnek a harctéren elsődlegesen

A *jian* kézikönyve három nagyobb egységre osztható fel. Egy bevezetőre, egy második egységre, amely részletesebb magyarázat nélküli vívómenetek¹⁸ leírását tartalmazza, valamint egy harmadikra, amely a Koreai-félszigetről megszerzett technikák leírását és illusztrációit foglalja magában.

A bevezetőben a szerző mindenekelőtt hitet tesz a *jian* használatának fontossága mellett a háborúban, majd leírja, hogy a fegyver használatának valódi ismerete Kínában rég elveszett, csupán nehezen értelmezhető verses útmutatók őrzik a tudás maradékát.

„Mao mester mondta: az ősi *jian* használható a harcban és háborúban, ezért volt Tang Taizongnak is ezer kardforgató katonája. Használatának módja azonban nem öröklődött ránk. A töredékes [kardvívást tanító szövegek] között vannak verses útmutatók, de ezek nem magyaráznak részletekbe menően.” 古之劍可施於戰鬥，故唐太宗有劍士千人。今其法不傳，斷簡殘編中有歌訣，不詳其說。

Ezt követően Mao leírja: „nemrég [azonban] jó dolog történt, megszerezhetjük a Csoxonok (Chaoxian 朝鮮) alapállásait, amelyek teljesek és hiánytalanok.” A szerző tehát azt állítja, hogy az általa papírra vetett *jian* rendszert a Koreai-félszigetről sikerült megszereznie, mert ez a tudás Kínában már nem állt rendelkezésre. A rendszer pontos eredetét nem ismerjük,¹⁹ az azonban szinte biztos, hogy a parancsnok szavait úgy értelmezhetjük, a tudásra a Ko-

---

használt szálfegyverek útmutatói. Mi magyarázhatja tehát a fegyvertípusok sorrendjét a műben? Mivel a *Wubei zhi* egyértelműen igen tudatos szerkesztési elveket követ, azt a lehetőséget rögtön elvetném, hogy a sorrend esetleges és nincs mögötte tudatos szándék. Sokkal valószínűbb magyarázatnak tartom, hogy Mao parancsnok úgy vélte, a *jian*-vívás elsajátítása során szerezhető meg olyan kulcsfontosságú harci képességek, amelyek a többi közelharc fegyver használatkor is kamatoztathatók. Ezenkívül a vívótudás jelentőségét növeli, hogy a katona védelmének utolsó bástyája a kardja. Ha a harci alakzat megtörik, vagy fő fegyverét elveszíti, csak a kardra és a saját vívótudására számíthat. Egy másik lehetséges megfejtés, hogy a *jian* kézikönyve a fegyver hagyományos presztízse miatt került ilyen előkelő helyre, ezt a magyarázatot azonban kevésbé tartom valószínűnek, tekintve, hogy a *Wubei zhi* a praktikus, gyakorlatias megfontolásokat helyezi előtérbe a tradíciókkal szemben.

¹⁸ Karddal végzett mozdulatok sorozata, amely az egymásra épülő, egymást követő technikák, támadások és háritások memorizálását, gyakorlását segíti elő. Ezek általában vívópártnelkül gyakorolható, ún. szóló gyakorlatok.

¹⁹ Sajnos a szerző állításának valóságát nem áll módunkban ellenőrizni, mert a legkorábbi ismert koreai harcművészeti kézikönyv, az 1608-as keletkezésű *Muyechebo*, amely a *Jixiao xinshu* hatására, részben azt másolva íródott (Swope 2009: 19), nem tartalmaz hasonló vívórendszert.

reai-félszigeten a japánok ellen vívott háború során tettek szert a kínaiak. Figyelemre méltó, hogy egy, a Ming hadsereg minél ütőképesebb tételét szem előtt tartó katonatiszt úgy ítélte meg, a korszakban Kínában ismert *jian* rendszerek egyike sem elég hatékony ahhoz, hogy valódi háborúban alkalmazható legyen,²⁰ és inkább egy külföldi rendszer meghonosítására biztatott, a katonai eredményesség elérésének érdekében. A külföldi ágyúk használatához hasonlóan²¹ ez is jól mutatja a nagy szellemi-ideológiai fordulatot, amely a hadsereg átszervezését jellemezte a 16–17. században.

A *jian* kézikönyvének második nagy egysége a *Jianjue ge* 劍訣歌 (*A jian mesterségének dala*) alcímet viseli, és homályosan megfogalmazott *jian*-meneteket tartalmaz. Ezek a technikák mind egy-egy képi, költői leírással kezdődnek, majd egy zárójeles²² magyarázat követi őket, amely felsorolja a konkrét mozdulatokat:

„Ballal előrelépve a Zöld Sárkány előremereszi két karmát. (Hátra két lépés, nyitás karddal, jobb kézzel kereszt alakban két csapás két kard, szúrás egy kard.)” 左進青龍雙探爪〔縮退二步，開劍，用右手十字撩二劍，刺一劍。〕

Mint az látható, a leírások nem túl világosak, de nem is lehetetlen a szöveg alapján bizonyos – korlátozott – szinten rekonstruálni a leírt mozdulatsorokat. Arra azonban semmiképpen sem alkalmasak, hogy valaki pusztán ezek alapján tanuljon meg bánni a karddal, meglévő vívótudás nélkül hasznavehetetlenek. Mao parancsnok nem teszi egyértelművé, hogy a menetek már a Koreából megszerzett vívórendszer részei-e, vagy csak példaként hozza őket a bevezetőben említett, haszontalannak nyilvánított kínai *jian*-tanításokra. A menetek kínai eredetére enged következtetni a tény, hogy az egységes rendszert alkotó, képekkel is illusztrált technikák leírása előtt újabb alcímként a *Chaoxian shifa* 朝鮮勢法 (Csoszon alapállás technikák) felirat olvasható.²³

²⁰ Mindez úgy tűnik, alátámasztja azt a feltételezést, hogy a *jian* a Ming-kor derekára az elit szimbolikus tárgyává, esetleg rekreációs időtöltéseinek eszközévé vált, de elvesztette harctéri jelentőségét.

²¹ Peers 1997: 13.

²² A megjegyzéseket az eredeti szövegben kisebb írásjegyekkel szedték és a főszöveghez képest dupla sorokba rendezték, ezzel jelölve, hogy azok „zárójeles” magyarázatok.

²³ Az is valószínűsíthető, hogy a menetek kínai és nem koreai eredetűek, hogy a képies elnevezések jelentős hasonlóságot, esetenként egyezést mutatnak a mai *taijiquan* 太極拳 és *taijijian* 太極劍 egyes mozdulatsorainak elnevezéseivel. Így például a „Zöld Sárkány előremereszi két karmát” nevű menet leírása is megtalálható több modern *taijiquan*

A második szakasz meneteinek kínai eredete tehát igen valószínű, az azonban nem tűnik logikusnak, hogy Mao parancsnok a praktikumelvű katonai enciklopédiájába belefoglalt volna egy haszontalannak tartott rendszert, pusztán az elrettentő példa kedvéért. Sokkal valószínűbb, hogy a meneteket hasznos szülő gyakorlatoknak tekintette, amelyek segítségével a vívók fejleszthetik mozdulataik folytonosságát, könnyedségét.

A *jian* kézikönyvének harmadik nagy egysége a *Chaoxian shifa* alcímet viseli, és a Koreai-félszigetről megszerzett *jian*-rendszert tartalmazza. Ez a következő elemekből áll:

- A vívótudás elsajátításához szükséges ötféle alapvető technikátípus felsorolása – ezeket a szöveg *Bevezető gyakorlatoknak* nevezi.
- Összesen tizenhat technika felsorolása, tipologizálva (pl. ütés, szúrás, háritás), de bővebb leírás nélkül.
- A huszonnégy *shi* 勢, azaz alapállás²⁴ részletes, illusztrált leírása.

Fontos megjegyezni, hogy a huszonnégy alapállás közül tizenkettő neve megtalálható a technikák tipologizált felsorolásában, a maradék tizenkettő azonban nem. Hasonlóképpen, a tipologizált felsorolásban szerepel négy olyan technika neve, amelyekről nem kapunk részletesebb leírást. Hogy erre a látzólagos következtelenségre mi a magyarázat, arra a kutatás a jelenlegi állapotában sajnos nem ad választ.²⁵

---

tananyagban is (ez azonban semmiképpen sem jelent közvetlen folytonosságot a *Wubei zhiben* leírt rendszerek és a modern harcművészetek között, mert egy-egy jól csengő elnevezés hosszú időn át fennmaradhat úgy, hogy korszakonként és rendszerenként más és más technikát fed – hogy az eltérő fegyvernemeket ne is említsük). Az sem kizárt azonban, hogy koreai eredetű technikákat társítottak a korszakban jól ismert kínai harcművészeti elnevezésekhez, ugyanis a fenti idézetben szereplővel azonos elnevezésű technika a *Wubei zhi* lándzsavívással foglalkozó kézikönyvében is található. A kínai harcművészetekben a történelem során használt technikaelnevezések változásának és fennmaradásának vizsgálata igen messzire vezetne, és egy jövőbeli önálló kutatás alapját is képezheti, azonban kívül esik jelen tanulmány fókuszán.

²⁴ *Shi* 勢. A könnyebb érthetőség kedvéért a fordításban a harcművészetek nyelvezetében bevett „alapállás” terminust használom, a *shi* azonban bővebb jelentéstartalmú fogalom: nem csupán a kiinduló állást, de a belőle kivitelezett technikát (pl. ütést, szúrást) is fedi.

²⁵ Lehetséges, hogy a szerző a bővebben nem magyarázott technikákat a korabeli kínai harcművészeti alpműveltség részének tekintette, ezért nem érezte szükségesnek a további magyarázatot.

A huszonnégy alapállás leírása egységes, következetes rendszerű, azonban az alapállások egymást követő sorrendjében úgy tűnik, nincsen tudatos vezérelv. A leírások az adott alapállás megnevezésével, majd tipológiai besorolásával (ütés, háritás, szúrás stb.) kezdődnek. Ezt követően olvasható a végrehajtáshoz szükséges mozdulatok leírása, valamint az, hogy a technika milyen irányból képes megsebezni az ellenfelet (alul, felül, közepen), milyen irányból hajtandó végre. Ezután útmutatót kapunk arról, hogy a kiinduló állásban a vívó megfelelő oldali keze és lába milyen tartást vegyen fel. A tartásokat olyan elnevezések jelölik, mint a „füben kígyót kereső állás”²⁶ vagy a „nyújtózó vízsárkány szétválasztja a vizet állás”²⁷. Pusztán a nevek alapján ezeknek a tartásoknak a formájáról, kivitelezésének módjáról a legtöbb esetben még csak találgatni sem tudunk. Mivel a szerző nem fűzött hozzájuk bővebb magyarázatot, igen valószínű, hogy az ismeretük a korabeli általános harcművészeti műveltség részét képezte.²⁸ A leírások az alapállásból előre- vagy hátralépéssel felvehető állások, végrehajtható technikák felsorolásával zárulnak. Mind a huszonnégy alapállás leírása alatt szerepel az adott kiinduló állást ábrázoló illusztráció, amely nagyban megkönnyíti a technika értelmezését.

A *Wubei zhi jian* kézikönyvének magyar nyelvű fordítása

A fordítás alapjául szolgáló szöveg a Zhejiang Daxue 浙江大学 (Zhejiang Egyetem) könyvtárának gyűjteményében található, 1621-ben publikált *Wubei zhi*-kiadás, amelynek szkennelt, digitális változatához a Chinese Text Project nevű, régi kínai szövegeket tartalmazó oldal nyilvános adatbázisában fértem hozzá.²⁹ A fordításban szereplő képek forrása ugyanez az archívum.

²⁶ *Bo cao xun she shi* 撥草尋蛇勢.

²⁷ *Zhang jiao fen shui shi* 長蛟分水勢.

²⁸ Az ilyen elnevezések mély beágyazottságára utal a kínai harcművészeti kultúrában az a tény is, hogy hasonló nevű állásokkal, menetekkel találkozhatunk modern *taiji* tananyagokban (Zhang 1998.), videóknban. Ez utóbbiak és a *Wubei zhi*ben leírt harcművészeti technikák között azonban nem mutatható ki közvetlen egyezés. Az elnevezések bővebb magyarázatának hiánya egy általános Ming-kori harcművészeti terminológia létezésére utalhat, amelynek egyes fogalmai a későbbi korokban is fennmaradtak, de a terminusok által jelölt fogalmak kicserélődtek, átalakultak.

²⁹ URL: <http://ctext.org/library.pl?if=en&res=2523>, illetve <https://ia800301.us.archive.org/20/items/02092293.cn/02092293.cn.pdf> (utolsó megtekintés: 2018.01.14).

A fordítás során az az elv vezérelt, hogy a magyar nyelvű szöveg, az érthetőség és nyelvi helyesség megkövetelte kompromisszumok mellett, minél inkább megtartsa a kínai eredeti szikárságát, nyers kézikönyv jellegét. Amennyire csak lehetséges volt, igyekeztem elkerülni, hogy a leírt technikákat a fordítás során akár a legkisebb mértékben is interpretáljam, mert ez súlyosan torzíthatja a kézikönyv további kutathatóságát. Egy több száz éve feledésbe merült harcművészeti rendszer kézikönyve – a korok közötti eltérő általános tudásanyagból és a különböző írásbeli hagyományokból fakadóan – a mai olvasó számára szükségszerűen homályosnak, zavarosnak hat. Ezt a homályt a fordítás során nem kívántam eloszlatni. A kézikönyvben olvasható vívórendszer interpretálása és rekonstruálása egy a jövőben tervezett kutatás alapját fogja képezni. Az alapállások az eredeti szövegben nincsenek sorszámmal ellátva, ezeket a fordítás során számoztam meg a könnyebb azonosíthatóság, hivatkozhatóság érdekében.

A *jian*-kézikönyv magyar fordítása az alábbiakban olvasható:

A harctéri alakzatok és a kiképzés rendszere

Kiképzés

A mesterségek oktatása 3.

Jian

Mao mester mondta: az ősi *jian* használható a harcban és háborúban, ezért volt Tang Taizongnak is ezer kardforgató katonája. Használatának módja azonban nem öröklődött ránk. A töredékes [kardvívást tanító szövegek] között vannak verses útmutatók, de ezek nem magyaráznak részletekbe menően. Nemrég [azonban] jó dolog történt, megszereztük a Csoszonok alapállításait és technikáit, amelyek teljeseek és hiánytalanok. Ez a valaha ismert tudás Kínában elveszett, és keresték azt a világ minden sarkában. Nem csupán a nyugati *Dengyun* és a japán *Shangshu*val volt így.³⁰ [Ennek] tartalma a következő:

³⁰ A „nyugati *Dengyun*” a Sui-Tang-korban készült kínai rímtáblázatokra utal, amelyek létrejöttét a szanszkrit fonológia tanulmányozása tette lehetővé. A „japán *Shangshu*” utalás nem világos, hogy mire vonatkozik. A „*Shangshu*” elnevezést használják az ókori *Shujingra* 書經 (*Írások könyve*), valamint így nevezték a neves hivatalnokok és tisztviselők nevét tartalmazó listákat is. Mao parancsnok ezzel a megjegyzéssel legitimálni kívánja saját tettét, amellyel külföldről vesz át tudást, utalva hasonló, múltbéli precedensekre.

A jian mesterségének dala

A villám igaz fiaként villanok át a napkorong előtt. Egy emelkedő, egy ereszkedő rejti a testem. (Bal és jobb, a négy irányba fordulva négy kard)

Megrázom a fejem, és szélviharként robajlok előre, kezemet forgatva fűzöm egymásba körkörös felső és alsó háritásaimat. (Nyitás jobb lábbal, egy kard, előrelépés bal lábbal, egy kard, majd balra és jobbra ismét egy-egy kard, kardot visszahúz.)

Ballal előrelépve a Zöld Sárkány előremereszti két karmát. (Hátra két lépés, nyitás karddal, jobb kézzel kereszt alakban két alsó csapás³¹ két kard, szúrás egy kard.)

Jobboldalon a magányos főnix a Nap felé fordul. (Egy szúrás bal kézzel, kétlépésnyi szökkenés előre. Bal és jobb oldalon egy-egy szúrás felfelé, mindkét oldalon hárit. Jobbra egy fordulólépés, nyitóvágással alapállásba áll.)

Virágokat szórva takarom a fölső, első és hátsó [nyitásokat³²]. (Jobbra hat kardnyi forgó virág, nyitás lábbal.) Szökdelő lépésekkel hasznos ez a módszer.

A pillangó két szárnya napot lövell. (Jobb láb előre egy lépést, jobbra jön és megy két kard, jobb láb előre egy lépést, baloldalt egy szúrás, akár egy villanás.)

Körtevirág tánca ruhaujjába rejti a testet. (Hátra két lépést, fentről lefelé négy táncoló kard.)

A főnix megrebbenti szárnyát, és az univerzum kevés. (Jobb láb előre, teljes fordulat, két kart kitar, a kezek még felfelé néznek. Balra egy kard, jobbra jön és megy két kard, balra ismét egy kard. Karddal nyitva jobb láb előre.) Térdtől a vállig sújtva³³ kettévágni.

Előrelépve megtölti a levegőt a szálló fehér hó. (Lentről felfelé négy táncoló kard, először jobbra.)

Hátraforduló vadló visszagondol otthonára. (Jobbra töröl³⁴ a szempillák felé egy kardnyit, jobbra töröl a lábfej felé egy kardnyit, töröl a szempillák felé egy kardnyit. Balra töröl a derék felé egy kardnyit, egy szúrás, jobbra kard, visszahúzza a kardot.)

³¹ *Liao* 撩. Valószínűleg alulról felfelé irányuló, széles, ütő mozdulat.

³² Olyan terület a vívó testén, amelyet az adott pillanatban nem véd a kardja.

³³ *Lüe* 掠.

³⁴ *Ma* 抹. Valószínűleg vízszintes, körkörös vágás.

Csoszon alapállás technikák

Bevezető gyakorlatok: Szemtechnika,³⁵ ütéstechika, félresöprési³⁶ technika, szúrástechnika.

Ütéstechikából öt van: Párducfej ütés, keresztlépéses bal ütés, keresztlépéses jobb ütés, balszárnny ütés, jobbszárnny ütés.

Szúrástechnikából öt van: Pikkelyellenes szúrás, egyenes has szúrás, páros tiszta szúrás, bal rejtett szúrás, jobb rejtett szúrás.

Hárítási technikából három van: Felemelt *ding* edény háritás, forgósziel háritás, kocsihajtó háritás.

Félresöprési technikából három van: Fónixfej söprés, tigrisbarlang söprés, felemelkedő vizisárkány söprés.

1. Felemelt *ding* edény állás. Felemelt *ding* edény állás, más néven felemelt *ding* edény háritás. A technikával *ding* edény háritásból felül lehet ölni. A bal láb és a jobb kéz egyenlően felemelkednek. Az állásból [a kardot] visszahúzáva, [majd] előreütve középen lehet ölni. Hátralépve szoknya [állás]. Lásd a technikát. (1. kép)

2. Leejtett kard állás. Leejtett kard állás, más néven leejtett kard szúrás. A technikával oldalra lépve sikeresen lehet kitérni, majd [megfelelő] ritmusban előrelépve, a kard hegyével odacsípve³⁷ lehet ölni. A jobb láb és a jobb kéz fűben kígyót kereső állásban szegezödnek. A [kardot] behúzáva és előrelépve a kocsihajtó háritásba [érkezünk]. Lásd a technikát. (2. kép)

3. Balszárnny állás. Balszárnny állás, más néven balszárnny ütés. A technikával felfelé lehet tolni, lefelé lehet nyomni. Egyenesen öl a tigris szájában.³⁸ Jobb láb, jobb kéz egyenesen, könyvet átadó állásban. Előrelépve, [a kardot] behúzáva, pikkelyellenes szúrás [állásba] érkezünk. Lásd a technikát. (3. kép)

4. Párducfej állás. Párducfej állás, más néven párducfej ütés. A technikával villámként lesújtva, fentről lehet ölni. A bal láb és bal kéz a Taishan csúcsát tartó állásban. Előrelépve, [a kardot] behúzáva, felfelé irányuló szúrás. Lásd a technikát. (4. kép)

³⁵ Harcművészeti gyakorlat, a megfelelő harci tekintet kifejlesztése.

³⁶ *Xi* 洗. Valószínűleg háritás az ellenfél fegyverének félreütésével.

³⁷ *Qiang* 搶. Valószínűleg a kard hegye körüli éllel kivitelezett gyors vágás.

³⁸ Uthalhat az ellenfél azonnali, hatékony megölésére, vagy arra is, hogy a kardmarkolat a mutató és hüvelykujj közötti, *hukounak* 虎口 ('tigrisszáj') is nevezett helyre ül be a technika kivitelezése során.

1-4. kép

5. Egyenes has állás. Egyenes has állás, más néven egyenes has szúrás. A technikával előrerontásból szúrva középen lehet ölni. Úgy rontsunk előre, akár a leomló hegyoldal. Jobb láb, jobb kéz Zöld Sárkány kiemelkedik a vízből állásban. Előrelépve derék ütés. Lásd a technikát. (5. kép)

6. Keresztlépéses jobboldali állás. Keresztlépéses jobboldali állás, más néven Keresztlépéses jobboldali ütés. A technikával széles vágással alul lehet ölni. Bal láb, jobb kéz bő ruha állásban. Előrelépve keresztütés. Lásd a technikát. (6. kép)

7. Emelkedő sújtó állás. Emelkedő sújtó állás, más néven emelkedő sújtó háritás. A technikával álcázott helyzetből felrántva [a kardot], alul lehet ölni. Takar és véd bal és jobb oldalon is. Bal láb, bal kéz nyújtózó vízsárkány szétválasztja a vizet állásban. Előrelépve, visszahúzva [a kardot] áttörő ütés. Lásd a technikát. (7. kép)

8. Kocsihajtó állás. Kocsihajtó állás, más néven kocsihajtó háritás. A technikával irányítva, középen lehet ölni, mindkét kézzel lehet ölni. Bal láb, jobb kéz rohamozó állásban. Előre és hátralépve is Főnixfej söprés. Lásd a technikát (8. kép)

5-8. kép

9. Kinyíló lobogó állás. Kinyíló lobogó állás, más néven kinyíló lobogó ütés. A technikával vágással fent lehet ölni. Bal láb, bal kéz pagodatartó állásban. Előrelépéssel behúzva [a kardot], leejtett kard [állás]. Lásd a technikát. (9. kép)

10. Őr állás. Őr állás, más néven őr ütés. A technikával mindenféle fegyverrel szemben lehet védekezni. Támadásokkal és szúrásokkal szemben [is] biztosan véd. Bármilyen fegyverrel nehéz megközelíteni. Jól időzített követő technikával félreütve³⁹ lehet ölni vele. Bal láb, jobb kéz tigrisguggolás állásban. Előrelépve derék ütés. Lásd a technikát. (10. kép)

11. Ezüst pítón állás. Ezüst pítón állás, más néven ezüst pítón háritás. A technikával mind a négy irányba körbenézhetünk magunk körül, és mind a négy irányba sújtva lehet ölni. Előrefelé bal kéz, bal láb. Hátrafelé jobb kéz, jobb láb. Mozgás közben balra és jobbra forgószerű [háritás]ból villámcsapás[szerűen] lehet ölni. Lásd a technikát. (11. kép)

12. Behatoló ütés állás. Behatoló ütés állás, más néven behatoló ütés. A technikával behatoló háritással az [ellenfelet] felöklelve lehet ölni. Vadlúdként, kacsaléptekkel kell előrerontani. Bal láb, bal kéz fehér majom kijön a barlangból állásban. Előrelépve, [a kardot] behúzva, derék ütés. Lásd a technikát. (12. kép)

9–12. kép

13. Derék ütés állás. Derék ütés állás, más néven derék ütés. A technikával egy horizontális, rohamozó [csapással] közepén lehet ölni. A test, a lépés, a kéz és a kard sebeseek, akár a váratlan mennydörgés. Ebben az ütés[tech-

³⁹ Gun 滾. Jelentheti az ellenfél fegyverének lekötését is.

nikában] a kard közepének elülső része méri az ütést.⁴⁰ Jobb láb, jobb kéz kígyót lefejező állásban. Előrelépve pikkelyellenes [állás]. Lásd a technikát. (13. kép)

14. Kitárt szárny állás. Kitárt szárny állás, más néven kitárt szárny ütés. A technikával csavaró háritással felül lehet ölni. Emelkedő sújtással alul lehet ölni. Jobb láb, jobb kéz oldalsó kitérés állásban. Előrelépve, a [kardot] behúzza, felemelt *ding* edény háritás. Lásd a technikát. (14. kép)

15. Jobbszárny állás. Jobbszárny állás, más néven jobbszárny ütés. A technikával vágással lehet ölni mindkét oldalon. Bal láb, jobb kéz vadlúd írásjegy állásban. Előrelépve, [a kardot] behúzza, derék ütés. Lásd a technikát. (15. kép)

16. Felfedő ütés állás. Felfedő ütés állás, más néven felfedő ütés. A technikával vágással, háritással felül lehet ölni. Apró lépésenként, [támadó szándékunkat] rejtve közeledjünk. Bal láb, bal kéz tigrisülés állásban. Előre- vagy hátralépve, [az ellenfélnek] rontva félre lehet söpörni [a kardját]. Lásd a technikát (16. kép)

13–16. kép

17. Bal rejtett állás. Bal rejtett állás, más néven bal rejtett szúrás. A technikával előrerontva, szúrva, közepén lehet ölni. Jobb láb, jobb kéz bestiafej állásban. Előrelépve derék ütés. Lásd a technikát. (17. kép)

18. Keresztlépéses baloldali állás. Keresztlépéses baloldali állás, más néven keresztlépéses baloldali ütés. A technikával söprő sújtással alul lehet ölni. Jobb láb, jobb kéz vízholdó állásban. Előrelépve páros vágás. Lásd a technikát. (18. kép)

⁴⁰ Nem teljesen világos a megfogalmazás, a *jian zhong zhi shou* 劍中之首 utalhat a mar-kolatgombra is.

19. Felkapott ütés állás. Felkapott ütés állás, más néven felkapott ütés. A technikával felkapva [a kardot], [előre]tolva felül lehet ölni. Öklelve belépve, áttörve lehet ölni. Bal láb, jobb kéz ég felé néző állásban. Előre- vagy hátralépve egyenes has szúrás. Lásd a technikát. (19. kép)

20. Pikkelyellenes állás. Pikkelyellenes állás, más néven pikkelyellenes szúrás. A technikával egyenesen a torokra, nyakra szúrhatunk. Jobb láb, jobb kéz tengerfelderítő állásban. Előrelépve, [a kardot] behúзва, balszárnny ütés. Lásd a technikát. (20. kép)

17–20. kép

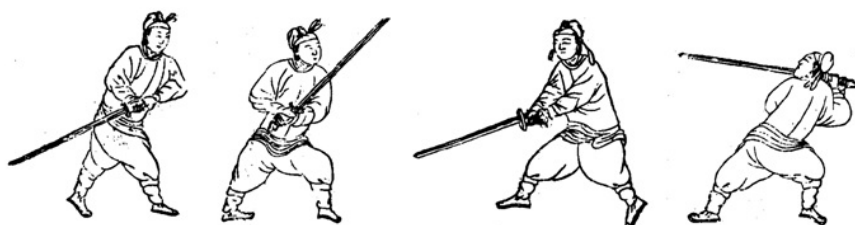
21. Hátrahúzott szárny állás. Hátrahúzott szárny állás, más néven hátrahúzott szárny ütés. A technikával vereséget lehet színlelni, csalogatva [az ellenfelet], és hasznot lehet húzni [az ellenfél hibájából]. Bal és jobb kéz és láb kígyóhúzó állásban. Hátrálva, majd előrelépve derék ütés. Lásd a technikát. (21. kép)

22. Jobb rejtett állás. Jobb rejtett állás, más néven jobb rejtett szúrás. A technikával csavarva, szúrással, középen lehet ölni. Bal láb, jobb kéz rohamozó állásban. Felegyenesedve, majd előrelépve, felemelt *ding* edény háritás. Lásd a technikát. (22. kép)

23. Főnixfej állás. Főnixfej állás, más néven főnixfej söprés. A technikával félresöpörve [az ellenfél kardját] szúrással vagy vágással lehet ölni. Jobb láb, jobb kéz fehér kígyó hajladozik a szélben állásban. Előrelépve, [a kardot] behúзва, felfedő ütés. Lásd a technikát. (23. kép)

24. Keresztirányú roham állás. Keresztirányú roham állás, más néven keresztirányú roham ütés. A technikával sebesen kitérve lehet háritani, és [az ellenfél fegyverét] félreütve⁴¹ lehet ölni. Előre- és hátrafelé haladva mindkét kéz és mindkét láb tartja az állást. Előrerontva, [a kardot] behúзва, emelkedő sújtás. Lásd a technikát. (24. kép)

⁴¹ Gun 滾. Jelentheti az ellenfél fegyverének lekötését is.

21–24. kép

Összegzés és kutatási távlatok

Összegzésképpen elmondható, hogy a *Wubei zhi jian* kézikönyve a legkorábbi olyan kínai forrás, amely az egyenes kard használatának szisztematikus rendszerét örökíti meg. Ebben a minőségében tehát egyedülálló hadtörténeti és kultúrtörténeti emlék, de a jelentőségét nem csupán ez adja. A kézikönyvet, a *Wubei zhi* többi harcművészeti kézikönyvével egyetemben, katonai felhasználásra szánták, ezért nem alaptalan a feltételezés, miszerint az abban foglalt technikákat a kiképzés során oktatták és a korabeli harctéren valóban alkalmazták. Ez pedig azt jelenti, hogy a kézikönyvekben foglalt tudásanyag aktív formálója volt a csatáknak, s így a Ming-kori történelemnek is. A Ming-kori harcművészeti kézikönyvek további kutatása tehát közelebb vihet minket a kínai múlt eseményeinek megértéséhez.

Az európai hadtörténet és kultúrtörténet kutatásában nem számít újdonságnak a történelmi harcművészeti kézikönyvek interpretálásából származó eredmények felhasználása. Az 1980-as években indult HEMA⁴² mozgalom azzal a céllal jött létre, hogy középkori kódexekben fennmaradt vívókönyvekből rekonstruálja a történelmi fegyverek használatát, de mára önálló sporttá, hagyományörzéssé és – ami a legfontosabb – tudományos kutatási területté nőtte ki magát.⁴³ A nemzetközi HEMA közösség ma számos neves kutatót tudhat a sorai között, és saját lektorált folyóirattal⁴⁴ is rendelkezik. A régi harcművészeti kézikönyveket a filológia és történettudomány eszközeivel feldolgozó, majd a régészet és kísérleti régészet módszereivel rekonstruáló,

⁴² Historical European Martial Arts.

⁴³ A HEMA mozgalom hármasságáról és tudományos vonatkozásáról lásd: Jaquet – Sørensen 2015.

⁴⁴ *Acta Periodica Duellatorum*.

interpretáló módszertan⁴⁵ alkalmazása olyan új történelmi ismeretekhez vezetett, amelyek segítették az európai hadtörténet mélyebb megértését, korábbi tévhitet eloszlatását. Véleményem szerint a Ming-kori harcművészeti kézikönyvekben foglaltak feldolgozása, a fentiekhez hasonló kutatói szemlélet és módszertan alkalmazásával, szintén olyan új eredményekhez vezetne, amelyek segíthetik a Ming-kori hadtörténet újabb aspektusainak megismerését, új megvilágításba helyeznének számos történelmi eseményt. A jelen tanulmányban közölt fordítást az első lépésnek, az itt leírtakat programadónak szánom ebben az új kutatási irányban.

Függelék

A *Wubei zhi jian* (86.1–14) kézikönyvének eredeti szövege

《陣練制》

《練》

《教藝三》

《劍》

古之劍可施於戰鬪，故唐太宗有劍士千人。今其法不傳，斷簡殘編中有歌訣，不詳其說。近有好事者得之朝鮮，其勢法俱備。固知中國失而求之四裔，不獨西方之《等韻》、日本之《尚書》也。備載於左。

《劍訣歌》

電掣昆吾晃太陽，一升一降把身藏。〔左右四顧四劍。〕

搖頭進步風雷響，滾手連環上下防。〔開右足一劍，進左足一劍，又左右各一劍，收劍。〕

左進青龍雙探爪〔縮退二步，開劍，用右手十字撩二劍，刺一劍。〕

右行單鳳獨朝陽。〔用左手一刺，跳進二步。左右手各一挑，左右手各一蓋。右手一門轉步，開劍作勢。〕

撒花蓋頂遮前後。〔右滾花六劍，開足。〕馬步之中用此方。

蝴蝶雙飛射太陽。〔左足進步，右手來去一劍。左足進步，左手一刺一晃。〕

梨花舞袖把身藏。〔退二步，從上舞下四劍。〕

鳳凰浪翅乾坤少。〔進右足，轉身，張兩手，仍翻手。左手一劍，右手來去二劍，左手又一劍。開劍，進右足。〕掠膝連肩劈兩旁。

進步滿空飛白雪，〔從下舞上四劍，先右手。〕

⁴⁵ A kutatási módszertan részletes leírását lásd: Jaquet 2016: 234–240; egy ilyen típusú kutatás lehetséges korlátairól lásd: Burkart 2016: 5–30.

回身野馬去思鄉。〔右手抹眉一劍，右手抹腳一劍、抹眉一劍。左手抹腰一劍、一刺，右劍一手收劍。〕

《朝鮮勢法》

初習：眼法、擊法、洗法、刺法。

擊法有五：豹頭擊、跨左擊、跨右擊、翼左擊、翼右擊。

刺法有五：逆鱗刺、坦腹刺、雙明刺、左夾刺、右夾刺。

格法有三：舉鼎格、旋風格、御車格。

洗法有三：鳳頭洗、虎穴洗、騰蛟洗。

舉鼎勢。舉鼎勢者，即舉鼎格也。法能頂格上殺，左腳右手平擡，勢向前擊中殺，退步裙襴。看法：

點劍勢。點劍勢者，即點劍刺也。法能偏閃奏進搶殺，右腳右手撥草尋蛇勢，向前擊步，御車格。看法：

左翼勢。左翼勢者，即左翼擊也。法能上挑、下壓，直殺虎口，右腳右手直符送書勢，向前擊步，逆鱗刺。看法：

豹頭勢。豹頭勢者，即豹頭擊也。法能霹擊上殺，左腳左手泰山壓頂勢，向前擊步，挑刺。看法：

坦腹勢。坦腹勢者，即坦腹刺也。法能衝刺中殺，進如崩山，右腳右手蒼龍出水勢，向前進步，腰擊。看法：

跨右勢。跨右勢者，即跨右擊也。法能撩剪下殺，左腳右手綽衣勢，向前進步，橫擊。看法：

撩掠勢。撩掠勢者，即撩掠格也。法能遮駕下殺，蔽左、護右，左腳左手長蛟分水勢，向前擊步，鑽擊。看法：

御車勢。御車勢者，即御車格也。法能駕御中殺，則殺雙手，左腳右手衝鋒勢，向前退步，鳳頭洗。看法：

展旗勢。展旗勢者，即展旗擊也。法能剪磨上殺，左腳左手托塔勢，向前擊步，點劍。看法：

看守勢。看守勢者，即看守擊也。法能看守諸器，攻刺守定，諸器難進，相機隨勢滾殺。左腳右手虎蹲勢，向前進步，腰擊。看法：

銀鱗勢。銀鱗勢者，即銀鱗格也。法能四顧周身，又能掠殺四面。向前則左手左腳，向後則右手右腳，動則左右旋風擊電殺。看法：

鑽擊勢。鑽擊勢，即鑽擊也。法能鑽格搶殺，鵝形鴨步奔冲，左腳左手白猿出洞勢，向前擊步，腰擊。看法：

腰擊勢。腰擊勢者，即腰擊也。法能橫冲中殺，身、步、手、劍，疾若迅雷。此一擊者，劍中之首擊也。右腳右手斬蛇勢，向前進步，逆鱗。看法：

展翅勢。展翅勢者，即展翅擊也。法能絞格上殺，撩掠下殺，右腳右手偏閃勢，向前擊步，舉鼎格。看法：

右翼勢。右翼勢者，即右翼擊也。法能剪殺兩翼，左腳右手鴈字勢，向前掣步，腰擊。看法：

揭擊勢。揭擊勢者，即揭擊也。法能剪格上殺，步步套進。左腳左手虎坐勢，向前退步沖洗。看法：

左夾勢。左夾勢者，即左夾刺也。法能沖刺中殺，右腳右手獸頭勢，向前進步，腰擊。看法：

跨左勢。跨左勢者，即跨左擊也。法能掃掠下殺，右腳右手提水勢，向前進步，雙剪。看法：

掀擊勢。掀擊勢者，即掀擊也。法能掀挑上殺，搶步鑽殺。左腳右手朝天勢，向前退步，坦腹刺。看法：

逆鱗勢。逆鱗勢者，即逆鱗刺也。法能直刺喉頸，右腳右手探海勢，向前掣步，左翼擊。看法：

斂翅勢。斂翅勢者，即斂翅擊也。法能佯北誘賺，左右手腳拔蛇勢，倒退進步，腰擊。看法：

右夾勢。右夾勢者，即右夾刺也。法能絞刺中殺，左腳右手奔沖勢，向前立步，舉鼎格。看法：

鳳頭勢。鳳頭勢者，即鳳頭洗也。法能洗刺剪殺，右腳右手白蛇弄風勢，向前掣步，揭擊。看法：

橫沖勢。橫沖勢者，即橫沖擊也。法能疾奔顛閃滾殺，進退兩手兩腳，隨勢沖進掣步，撩掠。看法：⁴⁶

Elsődleges források

Chen lian zhi 陣練制, Jiaoyi san 教藝三, Jian 劍. In: Mao Yuanyi 茅元儀 1621. *Wubei zhi* 武備志 [A katonai felkészültségről]. 86.1–14. (Szkennelt, digitális változat: <https://ia800301.us.archive.org/20/items/02092293.cn/02092293.cn.pdf>, utolsó megtekintés: 2018.01.14).

Qi Jiguang 戚繼光 1782. *Jixiao xinshu* 紀效新書 [Új értekezés a katonai hatékonyságról]. (SKQS ed.)

Zheng Ruoceng 鄭若曾 1782. *Chouhai tubian* 籌海圖編 [A tengerészeti védelem képes gyűjteménye]. (SKQS ed.)

Másodlagos szakirodalom

Burkart, Eric 2016. „Limits of Understanding in the Study of Lost Martial Arts.” *Acta Periodica Duellatorum* 4/2: 5–30.

⁴⁶ Mao 1621.

- Dreyer, Edward L. 2008. „Military origins of Ming China.” In: Frederick W. Mote – Denis Twitchett (eds.) *The Ming Dynasty, 1368–1644, Part I*. [The Cambridge History of China 7.] Cambridge – New York – Melbourne – Madrid – Cape Town – Singapore – Sao Paulo: Cambridge University Press, 58–107.
- Gyves, Clifford Michael 1993. *An English Translation of General Qi Jiguang's "Quan-jing Jieyao Pian"*. (MA thesis, The University of Arizona)
- Jaquet, Daniel – Sørensen, Claus Frederick 2015. „Historical European Martial Art a cross-road between academic research, martial heritage re-creation and martial sport practices.” *Acta Periodica Duellatorum* 3/1: 5–35.
- Jaquet, Daniel 2016. „Experimenting Historical European Martial Arts, a Scientific Method?” In: Daniel Jaquet, Karin Verelst – Timothy Dawson (eds.) *Late Medieval and Early Modern Fight Books: Transmission and Tradition of Martial Arts in Europe (14th–17th Centuries)*. Leiden – Boston: Brill, 216–243.
- Lorge, Peter 2012. *Chinese Martial Arts: from antiquity to the twenty-first century*. New York: Cambridge University Press.
- Peers, Chris 1997. *Late Imperial Chinese Armies 1520–1840*. [Osprey Military Men-At-Arms 307.] London – Auckland – Melbourne: Osprey.
- Peers, Christopher 2002. *Medieval Chinese Armies 1260–1520*. [Osprey Military Men-At-Arms 251.] Oxford: Osprey.
- Swope, Kenneth M. 2009. *A dragon's head and a serpent's tail: Ming China and the first Great East Asian war, 1592–1598*. [Campaigns and commanders 20.] Norman: University of Oklahoma Press.
- Wetzler, Sixt 2015. „Martial Arts Studies as Kulturwissenschaft: A Possible Theoretical Framework.” *Martial Arts Studies* 1: 20–33.
- Zhang Yun 1998. *The Art of Chinese Swordsmanship: A Manual of Taiji Jian*. New York: Weatherhill.